

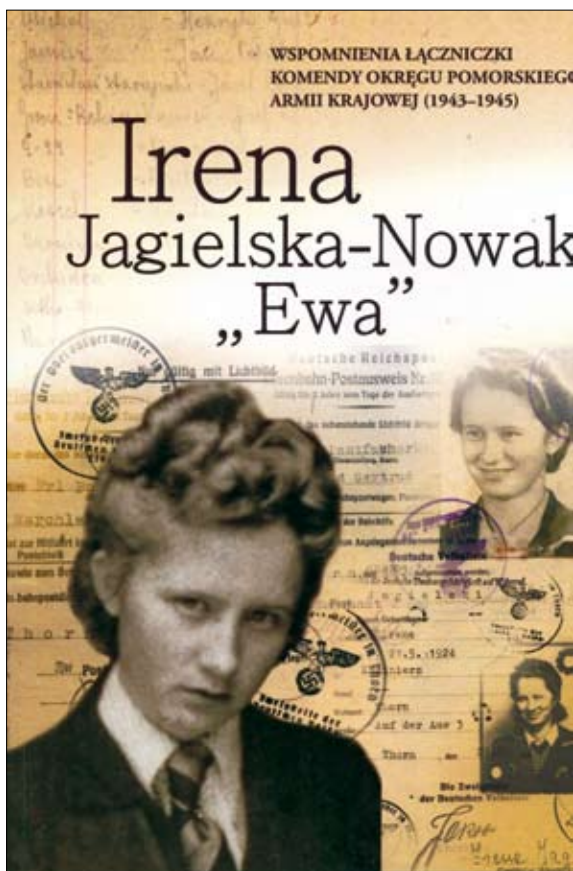
Irena Jagielska-Nowak „Ewa”, Wspomnienia łączniczki Komendy Okręgu Pomorskiego Armii Krajowej (1943-1945), Biblioteka Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej” (t. LXXVII), Toruń 2020, ss. 122

W 2020 r. ukazała się, wydana przez Fundację General Elżbiety Zawackiej, książka zawierająca relację Ireny Jagielskiej-Nowak. Publikacja nosi tytuł *Wspomnienia łączniczki Komendy Okręgu Pomorskiego Armii Krajowej (1943-1945)*. Opracował ją Bogdan Chrzanowski. Wydana została

w serii Biblioteka Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej” jako tom LXXVII.

Autorka wspomnień Irena Jagielska-Nowak, wspaniała postać pomorskiej konspiracji, pozostawiła zapiski w formie dziennika. Sporządziła je w 1946 r. Dotyczą one jej działalności konspiracyjnej w czasie od 1 V 1943 r. do 18 XII 1945 r. W późniejszym okresie na prośbę prof. Bogdana Chrzanowskiego Irena Jagielska-Nowak uzupełniła te wspomnienia. Stąd wziął się ich układ w książce: najpierw wspomnienia, potem załącznik i uzupełnienia. Relację bohaterki książki uzupełniają przypisy objaśniające.

Irena Jagielska-Nowak urodziła się w 1924 r. w Kuśnierzu (powiat Strzelno). Kształciła się w Toruniu w szkole powszechnej i gimnazjum. Była członkinią Przy sposobienia Wojskowego Kobiet. Na początku drugiej wojny światowej prowadziła tajne nauczanie. Brała również udział w akcji ukrywania polskich książek z biblioteki 31. Pułku Artylerii Lekkiej. W 1940 r. została

wywieziona na roboty przymusowe na Żuławy, skąd jesienią tego roku zwolniono ją z powodu choroby. W 1942 r. rozpoczęła służbę w Armii Krajowej. Była łączniczką, najpierw w Inspektoracie Rejonowym Toruń, potem w Wydziale Łączności i Informacyjno-Wywiadowczym Komendy Okręgu Pomorze. Od 1944 r. była łączniczką do spraw zleceń Sztabu Okręgu Pomorze. Przewoziła meldunki i rozkazy nie tylko na terenie Pomorza, lecz także jeździła do utworzonego przez okupantów Kraju Warty oraz do samej Rzeszy Niemieckiej.

W 1945 r., po rozwiązaniu Armii Krajowej, kontynuowała działalność w Delegaturze Sił Zbrojnych i Zrzeszeniu „Wolność i Niezawisłość”. W marcu tego roku była więziona przez Urząd Bezpieczeństwa w Łodzi, ale udało jej się uciec z więzienia. Wobec coraz większych represji w stosunku do żołnierzy Armii Krajowej Irena Jagielska-Nowak podjęła decyzję o opuszczeniu Polski. W 1946 r. przybyła do brytyjskiej strefy okupacyjnej w Niemczech.

Ostatecznie osiedliła się w Wielkiej Brytanii. Polskę odwiedzała bardzo często. Współpracowała z Fundacją Generał Elżbiety Zawackiej i w archiwum Fundacji pozostawiła obszerną relację ze swojej działalności konspiracyjnej. Dzięki jej wspomnieniom wiedza na temat Polskiego Państwa Podziemnego na Pomorzu została znacznie poszerzona, a nawet niektóre fakty pozostałyby nieznane, gdyby nie jej relacja. Czytając wspomnienia bezpośredniej uczestniczki dramatycznych wojennych wydarzeń, możemy zorientować się, jak na co dzień wyglądała służba w konspiracji i w jakich warunkach się odbywała. Irena Jagielska-Nowak zmarła w Wielkiej Brytanii w 2006 r.

W publikacji można znaleźć kopie dokumentów związanych z działalnością Ireny Jagielskiej-Nowak. Książka zawiera również zdjęcia miejsc związanych z jej pracą konspiracyjną oraz osób, z którymi współpracowała. Dołączona została mapa terytorium, które obejmowało działalnością Okręg Pomorze Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Zamieszczone zostały także indeksy, osobowy i nazw geograficznych, które ułatwiają odnalezienie potrzebnych czy interesujących czytelnika informacji.

Ewa Gawrońska